

Heeft de Wereldwinkel zijn langste tijd gehad?

08-06-2017 12:58

De Wereldwinkel werd vorige maand, temidden van giganten als Action, Albert Heijn en Kruidvat, als 'onmisbaar' bestempeld in de [retail ranking](#) van Q&A. Maar in tegenstelling tot de andere drie formules, heeft de fairtradeformule de grootste moeite om het hoofd boven water te houden. Concurrentie van supermarkten bezorgen de cadeuwinkels rode cijfers en laten twijfels rijzen over de relevantie van de formule. Ook interne problemen spelen de organisatie parten. Een nijpend geldtekort bij de stichting die de verzilvering van de cadeaubonnen verzorgt, betekent een volgende klap voor de winkeliers. Is het einde van de Wereldwinkel nabij?

Bijna iedere maand is het wel een paar keer raak, en sluiten meerdere vestigingen van de Wereldwinkel verspreid over het land hun deuren. Van Emmen tot Bladel en van Kampen tot Tholen, in iedere uithoek van het land dwingen dalende inkomsten winkeliers het bijltje erbij neer te gooien. Winkels die er vaak tientallen jaren gevestigd waren, maar de concurrentie van onder meer supermarkten en discounters te groot zien worden. Zo 'vierde' de vestiging in het Zeeuwse Tholen zijn 25-jarig bestaan dit jaar met de bekendmaking van de sluiting. "We moeten opboksen tegen prijsvechters en webshops die als paddenstoelen uit de grond schieten", verklaart voorzitter Ben Schoonen in de [PZC](#). Ook het aantrekken van vrijwilligers wordt volgens hem steeds moeilijker. In een tijd van gezinnen met tweeverdieners hebben weinigen nog de tijd om een handje te helpen in de lokale Wereldwinkel. Toch is Schoonen niet alleen maar teneergeslagen over de sluiting. Hij zegt terug te kijken op een mooie tijd waarin 'fairtrade een groeiend besef is geworden in onze samenleving'. Zo liggen de supermarktschappen inmiddels vol fairtradeproducten. "Voor een deel hebben we ons doel bereikt", aldus

Schoonen.

Nieuwe weg

Die interpretatie klinkt vaker door bij Wereldwinkel-uitbaters die ermee stoppen. "Het ultieme doel van de Wereldwinkel is altijd geweest dat zij overbodig zou worden", beweert Hanny van der Kooij van [de winkel in Ede](#) zelfs, die begin vorig jaar zijn deuren sloot. "Praktisch alle fairtradeproducten zijn verkrijgbaar in de supermarkten." Maar niet iedereen vindt dat de taak van de Wereldwinkel erop zit. Het is juist een teken dat er een nieuwe weg ingeslagen moet worden, zegt voorzitter Henk Peters van de vestiging in Oss tegen het [Brabants Dagblad](#). Ook hij zag de afgelopen jaren grote afnemers, zoals scholen, vertrekken en voor alternatieven kiezen. "De missie om eerlijke handel te drijven met derdewereldlanden mag je inderdaad geslaagd noemen", stelt hij. Dus richt hij zijn pijlen op nieuwe vraagstukken. Hij noemt het klimaatprobleem als voorbeeld. "We moeten iets doen aan ons consumptiegedrag om dat tegen te gaan." Zo verkoopt Peters nu bijvoorbeeld lunchpapier en cadeaupapier van gebruikte atlanten. Ook in de vluchtelingenproblematiek ziet hij een kans voor vernieuwing, door voor elke tien euro die wordt besteed er één te doneren aan een organisatie die vluchtelingen taalles geeft.

Het aantal Wereldwinkels is tussen 2012 en 2016 gedaald van zo'n vierhonderd naar 330 en lijkt nog steeds gestaag af te nemen. Inderdaad, deels door het bredere bereik van fairtrade, zegt bestuurslid Albert Hebels van Wereldwinkels Nederland, de landelijke organisatie voor ondersteuning van de Wereldwinkels. Maar er speelt meer mee, zegt hij tegen [BNR](#). Oprichters, die veelal in de jaren zeventig hun winkel startten en tientallen jaren betrokken bleven, komen op een leeftijd dat het tijd wordt om te stoppen. Ook het feit dat het 'überhaupt slecht gaat met winkels' speelt volgens Hebels een rol.

Voorzitter Hanneke de Jong van diezelfde organisatie is heel wat kritischer over de eigen rol. Ook zij laat tegenover het [Algemeen Dagblad](#) de woorden 'missie geslaagd' vallen wat betreft het beter beschikbaar maken van fairtrade, maar vindt dat geen reden om achterover te leunen. "Het moet professioneler en het assortiment moet beter. Met de feestdagen komen klanten nog wel, maar we moeten ze ook in januari binnen zien te krijgen." Concurrent Waar bewijst dat er nog wel degelijk interesse is in een 'duurzame cadeauwinkelketen'. De tien jaar geleden gestarte formule heeft inmiddels twintig vestigingen en opent er dit jaar nog eens twaalf. "Wij zien de interesse in eerlijke en duurzame producten met een verhaal juist toenemen", aldus een woordvoerder.

Conflicten

Dat de Wereldwinkels niet weten in te spelen op de duurzaamheidstrend en het groeiende consumentenbewustzijn, heeft wellicht ook te maken met de interne problemen. Die vinden hun oorsprong ruim tien jaar geleden en zijn nu verantwoordelijk voor het liquiditeitsprobleem van de stichting die het cadeaubonnengeld moet uitbetalen. In 2006 richtte de Landelijke Vereniging Wereldwinkels de Stichting Fairsupport op, om het 'stoffige imago' van de formule op te poetsen. In ruil voor het 'herkenbaar maken van assortiment en inrichting', moesten de Wereldwinkels vier procent van hun jaaromzet afdragen. Dat leidt al snel tot wrevel en in 2013 uiteindelijk tot een splitsing in de Wereldwinkel-organisatie, omdat een grote groep winkeliers ontevreden is over de rol van Fairsupport. Honderd uitbaters zeggen onder meer de beloofde hulp niet gekregen te hebben en verwijten de landelijke organisatie het 'verkwanselen van geld en idealen om de winkels commerciëler te maken'. Dat verkwanselde geld is onder meer 1,5 miljoen euro uit de pot van het cadeaubonnengeld, die in werkelijkheid is gebruikt op Fairsupport op te tuigen en overeind te houden. De leden wisten hier niets van, maar voelen daar nu de gevolgen van: het cadeaubonnengeld is op, zo onthult [de Volkskrant](#). Was dat geld destijds niet in het inmiddels opgeheven Fairsupport gestoken maar gewoon op de spaarrekening gezet, dan was er niets aan de hand geweest, stelt voorzitter Wim Hart van de stichting die het geld beheert.

De balans is dat er nog 185 Wereldwinkels zijn aangesloten bij de Landelijke Vereniging. 66 winkels vallen sinds het conflict in 2013 onder de destijds opgerichte Stichting Wereldwinkels Nederland, terwijl er ook nog tientallen vestigingen bij geen enkele organisatie zijn aangesloten. De stichting die het geld beheert stevent af op een faillissement als de Wereldwinkels niet meegaan in een herstelplan, waarover met het bestuur 'niet van gedachten valt te wisselen'. Dat herstelplan behelst dat de winkeliers de komende jaren geen enkele cadeaubon kunnen inwisselen, zodat de stichting weer een buffer kan opbouwen. De situatie lijkt niet veel slechter te kunnen, maar dat weerhield algemeen directeur Maikel Rondon er onlangs niet van een met optimisme doorspekte [blog](#) te schrijven. Van een naderend 'einde oefening' wil hij niets weten. 'Wereldwinkels zijn in transitie naar een moderne winkelformule met eerlijke cadeaus', stelt de eind 2015 aangetreden directeur. Zo staat er sinds kort in Ede, een klein jaar na de sluiting van de oude Wereldwinkel, 'een nieuwe volgens de laatste retailtrends'. 'In deze winkel leren we veel over wat de consument van eerlijke cadeaus en de Wereldwinkel verlangt', stelt Rondon. 'De resultaten worden gedeeld met onze leden en dit moet ervoor zorgen dat de Wereldwinkel klaar is voor de toekomst.'

Amnon Vogel